

«كوكەيگە قونىمدى” سوزدەر“ — شي جىنپىڭ ۇناتاتىن قاناتتى سوزدەر» (2 - بولىك) قويىلادى

(باسى 1 – بەتتە)

”اۋەلگى ماقساتتى ۇمىتپاۋ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ“ نەگزگى تاقىرىبىن كور- نەكتىلەندىرىپ، باس شۇجى شي جىينىڭىنىڭ ەڭ جاڭا ماڭىزدى سوزدەرىندە، ماقالا- لارىندا، اڭگىمەلەرىندە قولدانىلمعان ارعى زامان كىتاپتارى مەن كلاسسىك ايكىلى سوزدەردە بەينەلەنگەن ىشكى ءمان مەن مادەنيەت قۇنىن ءنۇسىندى. رىپ، باس شۇجى شي جىينىڭىنىڭ جاڭا دا- ۋىردەگى جول باستاۋشى، حالقتىڭ قىز- مەتكەرى بولۋداي كوسەم ونگەسى مەن حالق ءۇشىن ىستەيتىن نقلاس - پەيىلىن جاسامپاز تاسىلدەرەمن كورسەتكەن.

12 ءبولمىدى باعدارلاما جەكە - جەكە ”مەن وزىمەن ساناسپاي حالقە- تىڭ ءۇمتىن اقتايىمىن“، ”ءوزىن جەڭ- گەندەر ەلەمدى جەڭەدى“، ”تارىخ بەت- تەرىندە اتى قالارى حاق، ەلى ءۇشىن

(باسى 1 – بەتتە)

كوكەتم مەرەكەسىن قارسى اۋ فوئو سۇرەت تۇنىدىلارى كورمەسى، بەيزاقتىق ءدامدى تاعامدار كورمەسى، 2 - كەزەكتى جۇڭخۇا تەاتىر ۇلكەن ساخنا- سى، تەاتىر ويىنىن قويۋ، اۋىل مەرەكەسىن بەيينە ەكراندا تىكە تاراتۋ، شىنجياڭدى بۇلىتتىق ساياحاتتاۋ سىياقتى جەلىلەس قىي- ىملداردى وتكىزىپ، ادامداردىڭ قارسى اۋىننا بولىندى.

باي مازمۇندى جەلىسدەگى قىيىملدان نىس، جەر - جەر تاعى اۋان فورماداعى جەلىدەن تىس قىيىملداردى وتكىزدى. تۇتاس شىنجياڭنىڭ جەر - جەرى تۇرىلشە فورمالار ارقىلى مەرەكە- لىك سۇرەت، بوساعالق، تەاتىر، بالشىق

”ۇش وگىز“ رۋحى كوكتەمگى ساپاريمىزعا سەرىك بولسىن

(باسى 1 – بەتتە)

”مەن كىمىمىن، كىم ءۇشىن سىتەيمىن، كىمگە سۇيەنەمن“ دەيتىن ”باس ناقتە- رىپقا“ جاقسى جاۋاپ بەرىپ، ”بۇرىن قايدان كەلىدىك، قازىر قايدا تۇرىمىز، كەلەلشەكتە قايدا بارامىز“ دەيتىن ”جالپى اۋقىمدى“ ويداعداي يگەرىپ، حالقتىڭ شاتتىعىنا قۇانىپ، حالقتىڭ ۋال- يىمى ءۇشىن قام جەپ، حالقتىڭ باقتى ءۇشىن باقتىنى سەزىنسەك، ”جەكە مەن“ مەن ”كوپ مەنىنىڭ“ ءبىر تۇلعالدا تۇ- تاسۋىن، ”اۋەلگى ماقسات“ پەن ”حالقى تىلەگىنىڭ“ ۇشتاسۋىن، ۇندەس-

ۇن جۇزەگە اسرا الامىز.

تۇرەنشى وگىزدەي جاڭالق اشا دامىپ، قامال الىپ، قىيىندىقتاردى ەڭ- سەرەبىك. ىدەيادا جاڭالق اشۋ، ۇستا- نىمدا جاڭالق اشۋ، مادەنيەتتە جاڭالق اشۋ، عىلىم - تەحنىكادا جاڭالق اشۋ سىياقتى ءار جاقئاعى جاڭالق اشۋ ۇز- دىكىسىز جارىققا شققان بۇگىنگى تاڭدا، وراي مەن سايسىس، ءۇمىت پەن قىيىندىق قاتار ءومىر سۇرىگەن قازىرگى كەزەڭدە ازدى - كوپتى اتويىشل ەكپىن، ازدى - كوپتى تاۋەكەلشىلدىك رۇح

جانىن قيعان ادامنىڭ“، ”ءمانساپتىلار-

دىڭ جاۋاپكەرشىلكتەن قاشۋى ومىرلىك نامىس“، ”وتان ءۇشىن جان پىيدا ەتۋگە پەيىلمىن“، ”ايتقاننان اينىماۋ

التىنىنان دا قادىرلى“، ”ءوزىڭدى تىنباي اۋەتتەندىرسەڭ كۇن ساىبن جاڭغاراسىڭ“، ”كۇللى دۇنيە بىرىگە وركەندەسىن، ءبىر - بىرىنە زىيان جەتكىزبەسنى“، ”بارلىق گۇل شەشەك اتقاندا عانا كوكتەمىنىڭ ءسانى كەلەدى“، ”كوشكەن بۇلىتتىڭ كوزدى كولىگەيلەۋىنەن ۇرەيلەنبەيى- مىن“، ”اي - كۇنگە ءامىر شاشا الامىز جاڭگارتۇعا كوك ءجۇزىن“، ”بۇلىت جەلكەن عىپ، كوك تەڭىزدى مەن دە وتەرىمىن قاق ءتىلىپ“ دەگەندەردى تاقىرىپ ەتسىپ، نازاردى اۋەلگى ماقسات، سەنىم، ادالدىق، جاۋاپكەر- شىلىك ارقالاۋ، وتاندى ءسۇيۋ، شىشىل-

ءمۇسىن ونەرى، گۇچپىن كوركەمەنەرى،

حانقۇ، ايداعار، اردىستان ءيبى، بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارىن ەكىسكۇرىسيالاۋ جانە كورسەتۋ سىياقتى باي مازمۇندى مەرەكەلىك مادەنيەت قىيىملدارىن ۇيىم- داستىرىپ وتكىزدى. تىيانشان بوعدا كولى كورىنىسى ءوڭىرى مۇز ءۇستى سوعىسپالى ماشىنا، مۇز ءۇستى ۋەلوسىيەد، ءيت شاننا سىياقتى تۇرلەردى جولعا قويىپ، ساياحاتشىلار تىيانشان بوعدا كو- لىندە باس قوسىپ مەرەكەنى تويداىدى. اۋات اۋدانى دولان نايياسى كورىنىسى وڭىرىندە ادامدار سىرعاناق تەۋىپ، ۇلىتتىق سالت - سانانى تاماشالاپ، بايگە، كوكپار، اتەش تالاستىرۋ سىياقتى ۇلىتتىق مادەنيەت دەنە تارىببە قىيىملىدا-

”كومپىس وگىزدەر“ شىنجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىعى مەن باياندى تىنىششىعنىڭ تىرىگەسىن بەكەمدەپ، تىرەۋىن نىقتادى.

رىن - اقىرىن جوعالادى. بۇل بىزدەن ”ورنىقتىلىق“ پەن ”لىكەرلىلەۋدىڭ“ قا- تىناسىن دۇرىسى ءبىر جاققى ەتۋدى، باسقالار ءىز سالماغان سوندىان جول تابۋدى، الدىڭعىلاردىڭ سوقاسى تىبەگەن جەرگە تۇرەن سالۋدى، ىدەيا- نىڭ قورشاۋىن بۇزىپ، ”دەن 1كە جەتە- تىن“ اناعۇرلىم كوپ سەرىپلىستى جۇزەگە

اسىرۋعا قۇلىشۋدى تالاپ ەتەدى. كومپىس وگىزدەي قاجىرلىلقپەن

كۇرەس جۇرگىزىپ، جاپا - ماشاقاتقا شىدايق. 3 كەز مىنبەردەن تاپجىلماپتىن باعبان، شاڭقىيعان كۇن، اڭىزعاق جەلدەن نايىساليماپتىن شارۋاعا دەيىن، تاجىرىببە مالمەتتەرىن كوز الھاي قاداعا- لاپتىن عىلمىي زەرتتەۋ قىزمەتكەرلىرىنەن قالادان - قالاعا شاپقىملاپ جۇرەتىن ساۋداگەرلەرگە دەيىن، ”قىستاق ادامنا“ اينالغان قىستاقتا تۇراقتى كادىرلاردان ”جۇرەكتەن ورىن العان“ شىنجياڭعا كومەكتەسۋشى كادىرلارعا دەيىن... ءۇن - ءتۇنىسىز ۇلەس قوسىپ جاتقان

(باسى 1 – بەتتە)

كولىشك سۋ تازا بولماغان سوڭ، ىشكەن ادامنىڭ ءىشى وتەدى. 1985 - جىلى مەملەكەت ”اۋرۇدىڭ الدىن الىپ، اۋىز سۇدى تازارتۋ“ ىنجەنەرىياسىن اتقارىپ، شەرىا اۋدانى ءار ۇلت بۇقاراسى- نىڭ زاماندار بويى كولىشك سۋىن تۇتىنۋ تارىحىن اياقتاتتى. 2005 - جىلى شەرىا اۋدانى سۋ ساپاسى ماسەلەسىن تۇبەگەيلى شەشەۋ ءۇشىن، قالا، اۋىلداعى سۋمەن قامداۋ ىنجەنەرىياسى، جا- زىقتاعى 3 اۋىل، ءبىر قالاشقتا- عى حاۋىپسىز اۋىز سۋى قۇبىر جەلىسىن بەكەمدەۋ، دەڭگەيىن جوعارىلاتۋ، جاڭالاۋ ىنجەنەر- ياسى سىياقتىلاردى باستاپ اتقار- دى. 20۱9 - جىلى 9 - ايدا ءموپ - ءمولدىر، ءتاتتى قۇبىر سۋى وتبا- سىلارعا جەتىپ، ادامدار ءبىر - بىرىنە اسعا جابارلاپ، ايرىقسا قۇانىشقا شومدى.

شەرىا اۋدانى سىياقتى وڭ- تۇستىك شىنجياڭدا قۇمىدى ءشول مەن تاۋ اراسىنا قىستىردى- لىپ، ۇزاق جىلدار قۇاڭشىلىق بولاتىن از جاۋىندى كوپتەگەن جەرلەردە ەگىشى - مالشىلار ۇرپاقتار بويى كولىشك سۋىن، كەرمەك، سىور سۋ تۇتىنىپ كەلدى. ءار ۇلت بۇقاراسىنىڭ حاۋىپسىز سۋ تۇتىنۇنا مۇمكىن- دىك جاساۋ ءۇشىن، مەملەكەت وراسان زور قارجى كۇشىن، زات كۇشىن سالىپ، اۋىل - قىستاقئاعى اۋىز سۋ حاۋپىسىزدى- گى ماسەلەسىن بار كۇشپەن شەشتى. ”13 - بەسىجىلدىق“ مەىز- گىلدە شىنجياڭ اۋىل - قىستاق اۋىز سۋ حاۋپىسىزدىكى ىنجە- نەرىياسى نىسانىنان 400دەن اسى- تامىن اتقارىپ، بارلىق كەدەي حالقتىڭ اۋىز سۋ حاۋپىسىزدىكى ماسەلەسى شەشىلىپ، وڭتۇستىك شىنجياڭنىڭ قۇمىدى ءشول قويد- ناۋىنداعى، شەت، شالعاي، بىيىك، سۇق تاۋلى وڭىرىندەگى قۇبىر سۋى جەتكىزىلمەگەن 67 قىستاقنىڭ بارلىعىنا قۇبىر سۋى جەتكىزىلدى.

تاتتى سۋ كەدەيلىكىن ارىلۇعا دەم بەرىپ، كاسىپ سالىسىنىڭ ءۇنىى ارتتى

اۋىل - قىستاق تۇرىعىندا- رىنىڭ اۋىز سۋ ساپاسى اينارلىق- تاي جاقسارعان سوڭ، حاۋپىي- سىز، قولايلى قۇبىر سۋىن ەگىن- شى - مالشى بۇقارا پارتيا اكەل- گەن ”باقت سۋى“، ”سالامات- تىق سۋى“ دەپ اتادى. سوندى- مەن بىرىگە، قالا، اۋىل اۋىز سۋ حاۋپىسىزدىكى ىنجەنەرىياسى دا ەگىشى - مالشىلاردىڭ كەدەي- لىكتەن ارىلۇىنا، كىردىتى ارتى- تررۇىنا، اۋىل - قىستاق كاسىپ سالالارىنىڭ دامۇىنا دەم بەرىپ، كەدەيلىكتەن ارىلنۇدان قامال اۋى شەشۋشى شايقاسىنىڭ شەشۋشى جەڭىسىنە جەتۋگە، اۋىل - قىستاق- تى گۇلدەندىرىۋدى لىكەرلىلەتۋگە ”قاينار بۇلاق، جاندى سۋ“ ۇستەدى.

”ءبىز وندىرىگەن ۇنىنىڭ

ىشكى وڭىردەگى بازاردا بارغان سايىن قارسى اۋعا بولەتۋى كەلىپن اۋداننىڭ تاماشا ەكو-

لوگىبالق ورتاسىندا وسكەن جاسىل، وركانىيكالىق ءبىبايدىڭ ارقاسى، سەرىكتەستىگىمىز زەرتتەپ اشقان تومەن جىلدامە- دىقتا، تومەن قىسىمدا، تومەن تەمپەراتۇرادا ۇن تارتۋ تەحنو- لوگىياسى سىياقتى وزىق ءوندى- رىس تەحنىكالارى قالا، اۋىل اۋىز سۋ حاۋپىسىزدىكى ىنجە- نەرىياسى اكەلگەن جوعارى ساپا- لى سۇدان ءتىپتى قول ۇزە ال- مايدى“، - دەدى 2 - ايدىڭ 5 - كۇنى شىنجياڭ ەلنۇر اۋىل شار- ۋاشلىعى عىلىم - تەحنىكا اشۋ شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ القا باستىعى ادىلجان نىياز.

الدىڭعى عاسىردىڭ 80 - جىلدارىندا سۋ يىگىلگى مىنىستىر- لىگىنىڭ ماماندارى بۇكىل ەل بويىنشا سۋ بايلىعىن تەكسەرگەن سوڭ، كەلىپن اۋداننىڭ سۋ سا- پاسى جونىندە ”بۇكىل اۋدان كولىمىندە جاقسى سۋ جووق“ دەپ قورىتىندى جاسادى. سۋ بايلىعىنىڭ تاپشىلىعى، سۋ ساپا- سىنىڭ نأشارلىعى — كەلىپن اۋدا- نىنىڭ 1985 - جىلى مەملەكەت دارەجەلى كەدەي اۋدان بولىپ بەلىگىلەنۋىنىڭ نەگىزگى سەبەبى. بۇل اۋدان ۱995 - جىلىدان باستاپ 20 نەشە جىلعا جالعاى- قان اۋىز سۋ تازارتۋ قىزمەتىن ىستەدى، 20۱8 - جىلدىڭ ايعىندى- دا تۇتاس اۋانداعى ءار ۇلت بۇقاراسى ”ءتاتتى سۋ ءداۋىرىن“ باستادى، 20۱9 - جىلدىڭ ايعىندى- دا بۇكىل اۋدان تۇتاسمەن كە- دەيلىكتەن ارلىپ، كەدەيلىك قاپلىغن الىپ تاستادى.

جاقسى سۋ بايلىعى بولعان سوڭ، كاسىپ سالىسىنىڭ داۋىد- نا نەگىز قالاندى. كەلىپن اۋدا- نى گەزلىك قالاشىعنىڭ گەزلىك قىستاعىنداعى تۇرىعىندار ءموپ - ءمولدىر سۋمەن اتىز سۋارىپ، شامعۇردىڭ ”بايۋ جەمىسىنە“ ايدى- نالۇىنا ءئار بەردى؛ كەلىپن قالا- شىعى قاراكۇت قىستاعىنداعى تاۋىق باعىمشلىعىمەن شۇعىلدانا- تىن وتباسىلار تازا سۇعا قول جەتكىزىپ، شوجەلەردىڭ قاتارعا قوسىلۇ مولشەرى ارتتى...

قاماتاماسىزداندىرۋ تاغى دا كۇشەيتىلىپ، ساپا تاغى دا جوعارىلادى

اۋىل - قىستاقنىڭ اۋىز سۋ حاۋپىسىزدىكى — كەدەيلىكتەن ارىلنۇدان قامال اۋى شەشۋشى شايقاسىنىڭ شەشۋشى جەڭىسىنە قول جەتكىزۋدىڭ، جاپايى دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام وىر- ناتۇدىڭ نەگىزگى قاماتاماسىزدى- عى، اۋىل - قىستاقنى گۇلدەن- دىرەۋ سىتراتەگىياسىن اتقارۋدىڭ شەشۋشى بۇنى ءارى قاماتاماسىز ەتۋ دەڭگەبى مەن باسقارۋ دەڭ- گەيىن ۇزدىكىسىز جوعارىلاتۇدى قاجەت ەتەتىن جۇيەلى ىنجەنەرىيا.

قىزىلسۇ قىرعىز اۋتونومىيا- لى وبلىسى اۋىل - قىستاقنىڭ اۋىز سۋ حاۋپىسىزدىگىن جۇزە- گە اسىرۋ بارىسىندا سۋ مولشە- رى، سۇدان پايدالانىۋدىڭ قو- لايلىلق دەڭگەبى، سۋمەن قام- داۋعا كەپىلدىك ەتۋ مولشەرى، سۋ ساپاسى سىندى 4 ءتۇرلى

كورسەتكىشتى قاتاڭ اتقارىپ، اۋىز سۋ حاۋپىسىزدىگىن ءونىم- دى تۇردە قاماتاماسىز ەتتى. قازىر قىزىلسۇ وبلىسىنىڭ اۋىل - قىستاقئارىندا اۋىز سۋ حاۋپىسىز- دىگىن وتباسىلارعا جەتكىزۋ ىن- جەنەرىياسىنىڭ پايداسى كورىلىپ وتىر، تۇتاس وبلىس بويىنشا بارلىق قىستاقتا سۋ اقسىسن جىناۋ جۇبەسى ورناتىلىپ، سۋ اقسى زەرەدىلى سۋ ساعات ارقى- لى ەسەپتەلىپ، جىنالىپ، وتباسى- لاردى سۋمەن قامداۋ جۇزەگە اسىرىلدى ءارى 24 ساعات ۇز- دىكىسىز سۋمەن قامدادى.

بىلتىر شىڭگىل اۋدانى كە-

دەيلەردى سۇبەمەلدەۋ ارناۋلى تۇرلەرىن بىرىكتىرۋ، اۋىل شار- ۋاشلىعىنا ساپاتىن قارجى، جەر- گىلىكتى قارىز جانه ەگىشى - مالشىلاردىڭ قۇرىلىسقا ات سا- لىسۋى سىياقتى تاسىلدەر ارقىلى اۋىل - قىستاقئاردا كوپ ءتۇرلى اۋىز سۋ نىساندارىن ۇزدىكىسىز سالىپ جانه جاڭگادان سالىپ، اۋىل - قىستاقتا اۋىز سۋ حاۋپىي- سىزدىكى ىنجەنەرىيالارنىڭ ويدىا- عىداي سالىنۇىن، ويداعىداي باىس- قارىلىۋىن، پايدالانىلۇىن، ودان ۇزاق ۋاقىت يىگىلىك كورىۋدى جۇزەگە اسىردى.

”13 - بەسىجىلدىقتان“

بەرى رايونىمىزدىڭ اۋىل - قىستاقئاردا سۋمەن قامداۋ، قام- تاماسىز ەتۋ دەڭگەبى كورنەكتى جوعارىلاپ، اۋىل - قىستاقتا ۱289 ورىندا شوعىرلى سۋمەن قامداۋ ىنجەنەرىياسى سالىندى، قۇبىر سۋىنىڭ جالپىلاسۇ مولشە- رى، شوعىرلى تۇردە سۋمەن قامداۋ مولشەرى، سۋمەن قام- داۋعا كەپىلدىك ەتۋ مولشەرى تۇگەلدەي 90%نەن استى.

سۋ يىگىلگى ارقىلى كەدەيدى-

لىكتەن ارىلنۇ جەنىستىكتەرىن بەكەمدەۋ، كەڭەيتۋ ءۇشىن، را- يونىمىز 2025 - جىلعا بارعاندى اۋىل - قىستاقتا قۇبىر سۋىنىڭ جالپىلاسۇ مولشەرىن 99.3%كە، شوعىرلى تۇردە سۋمەن قامداۋ مولشەرىن 99.7%كە، كولىمەندى- گەن ىنجەنەرىيانىڭ قىزمەت وتەيتىن جان سانىنىڭ سالىستىرماسىن 92.۱%كە، ۱000 ادامنان جوعارى ىنجەنەرىيا سۋ كوزدەرىن قورعاۋ ءوڭىرىن بەلىگىلەۋ مولشەرىن 100%جەتكىزىپ، قالا مەن تۇلعالاندىرىۋدى، ىنجەنەرىيا قۇ- رىلىستارىن ولىشەمدەندىرىۋدى، جۇمىستى باسقارۋدى ولىشەمدەن- دىرىۋدى، جونىدەۋ، كۇتىمدەۋ- دى ماماننداندىرىۋدى جۇزەگە اسىرىپ، ”قايناردان شۇمەككە دەيىنگى“ باياندى دامىتىن اۋىل - قىستاقنىڭ اۋىز سۋ حا- ۋپىسىزدىكى ىنجەنەرىيا قۇرىلدى- سىن جانه جۇرگىزۋ، باسقارىپ كۇتىمدەۋ جۇبەسىن ورناتىپ، سۋمەن قامداۋدا قالامەن بىردەي ساپادا بولۇ، بىردەي ولىشەمدە بولۇ، بىردەي قامتا- ماسىز ەتىلۇ، بىردەي قىزمەت وتەلۇ نىساناسىنا جەتۋدى جووسپارلادى.